

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/233752,Oswiadczenie-Instytutu-Pamieci-Narodowej-w-sprawie-e-demontazu-polskich-plaskorzezb.html>
24.03.2026, 04:55

Oświadczenie Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie demontażu polskich płaskorzeźb z memoriału w Katyniu

Instytut Pamięci Narodowej stanowczo potępia akt dewastacji, którego dopuściły się władze Federacji Rosyjskiej na Cmentarzu Wojennym w Katyniu usuwając płaskorzeźby przedstawiające Order Wojenny Virtuti Militari oraz Krzyż Kampanii Wrześniowej 1939.

[Katyń](#)

19.11.2025

Według decyzji rosyjskiej prokuratury, polskie symbole: Order Virtuti Militari, którym Polska uczciła wiktorię nad Rosjanami z 1792 r., oraz Krzyż Kampanii Wrześniowej, przypominający o niemiecko-sowieckiej agresji z 1939, pierwszej odsłonie II wojny światowej – naruszają obowiązujące w Federacji Rosyjskiej przepisy dotyczące obiektów dziedzictwa kulturowego i upamiętnienia zwycięstwa narodu sowieckiego w Wielkiej Wojnie Ojczyźnianej.

Order Virtuti Militari został ustanowiony w 1792 r. przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego jako wyróżnienie za wybitne zasługi wojenne. Jest jednym z najstarszych istniejących odznaczeń wojskowych na świecie. Przyznawany był zarówno żołnierzom, jak i jednostkom wojskowym za wyjątkową odwagę. Wyróżnienie to ma pięć klas, z których najwyższą jest Krzyż Wielki.

Natomiast Krzyż Kampanii Wrześniowej 1939 upamiętnia bohaterów obrony Polski w 1939 r. i jest wyrazem szacunku dla ich poświęcenia. Oba te odznaczenia symbolizują ciągłość walki Polaków o wolność. Razem tworzą znaki polskiej drogi do niepodległości, utrwalając pamięć o determinacji i odwadze wielu pokoleń.

Krzyż Kampanii Wrześniowej 1939 w sposób szczególny upamiętnia walkę Polaków z dwoma totalitaryzmami: niemieckim narodowym socjalizmem oraz sowieckim komunizmem. Wbrew twierdzeniom rosyjskich władz, że odznaczenia te mają charakter rusofobiczny – powstały jako upamiętnienie konkretnych wydarzeń historycznych i bohaterstwa żołnierzy, a ich znaczenie odnosi się do walki o niepodległość Polski, a nie do współczesnych czy narodowościowych uprzedzeń.

Według rosyjskiej historiografii II wojna światowa wybuchła dopiero w czerwcu 1941 r., w momencie, gdy Niemcy zaatakowały Rosję Sowiecką. Ta narracja nie wytrzymuje jednak konfrontacji z faktami historycznymi. Zawarty w sierpniu 1939 r. przez obydwa totalitarne reżimy pakt zbrodniczy – znany jako pakt Ribbentrop-Mołotow, uzupełniony o tajny protokół dzielący strefy wpływów w Europie, stał się bezpośrednią przyczyną wybuchu II wojny światowej, zaś jego realizacja pierwszą odsłoną konfliktu.

Przypomnijmy, że na podstawie paktu, Niemcy i Rosja Sowiecka wspólnie napadły Polskę we wrześniu 1939 r., dokonały jej rozbioru i ustaliły wspólną granicę, by następnie zagarniać kolejne kraje i terytoria. Zanim Niemcy zwróciły się przeciwko swojemu sowieckiemu sojusznikowi,

uderżyły na Norwegię, Danię, Europę Zachodnią, Grecję i Jugosławię. Nim stalinowska Rosja została zmuszona do obrony przed III Rzeszą, sięgnęła po państwa bałtyckie, Finlandię, rumuńską Besarabię i północną Bukowinę.

W roku 1939 Rosja Sowiecka zaatakowała Polskę zbrojnie w porozumieniu z Trzecią Rzeszą, natomiast w latach 1944–1945 kosztem życia setek tysięcy swoich żołnierzy odebrała polskie terytorium Niemcom, by wbrew woli Narodu Polskiego siłą zainstalować na nim marionetkowy rząd i wprowadzić system komunistyczny. Represje ze strony Armii Czerwonej, NKWD oraz struktur bezpieczeństwa kontrolowanych przez polskich komunistów dotknęły setki tysięcy polskich obywateli.

W Polsce zgodnie z zapisami art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki, pomniki nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm, lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować. Również za podlegające usunięciu ustawodawca uznał pomniki odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944–1989.

Wszystkie cmentarze wojenne, na których spoczywają czerwonoarmiści, są przedmiotem ochrony ze strony Rzeczypospolitej Polskiej. Polska w ten sposób stosuje nie tylko umowy międzynarodowe, ale obowiązujące w kraju zapisy ustawy z 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych. Wprost one stanowią, że groby oraz cmentarze wojenne, niezależnie od narodowości i wyznania osób w nich pochowanych oraz niezależnie od formacji, do których osoby te należały, mają być pielęgnowane i otaczane należnym szacunkiem.

Dokonana przez władze rosyjskie dewastacja stanowi realizację zapowiedzi władz obwodu smoleńskiego formułowanych w maju i sierpniu 2025 r., wobec których Instytut Pamięci Narodowej wystosował dwa oświadczenia:

- [Oświadczenie Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie zniszczenia elementów Polskiego Cmentarza Wojennego w Miednoje oraz wypowiedzi ministra spraw zagranicznych RP Radosława Sikorskiego](#)
- [Oświadczenie Instytutu Pamięci Narodowej w związku z planami dewastacji przez władze Obwodu Smoleńskiego cmentarza ofiar Zbrodni Katyńskiej](#)

Instytut Pamięci Narodowej wzywa władze obwodu smoleńskiego Federacji Rosyjskiej do przywrócenia zniszczonych płaskorzeźb, które stanowią integralną część polskiej tożsamości narodowej i pamięci historycznej. Dewastacja miejsc pamięci jest działaniem niegodnym cywilizowanych narodów.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Centrala

Katyń

Komunikat

Katyn. Fot. IPN

Pliki do pobrania

[dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN - Oświadczenie Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie demontażu polskich płaskorzeźb z memoriału w Katyniu \(mp3, 2.02 MB\)](#)
